

УДК 336:004.896(07)

Вахович І. М., д.е.н., професор

Пиріг С. О., к.е.н., доцент

Нужна О. А. к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто стан інформатизації в Україні. Вплив інформатизації на соціально-економічний розвиток та капіталізації економіки регіонів України.

Ключові слова: інформатизація, капіталізація, інформація, інформаційно-комунікаційні технології, капітал, телекомунікаційні послуги, доходи.

Vakhovych I., Pyrih S., Nuzhna O.

INFORMATIZATION AS AN IMPORTANT FACTOR CAPITALIZATION UKRAINE ECONOMY REGIONS

The article examines the state of information in Ukraine. The impact of information on the socio-economic development and capitalization of the regional economy of Ukraine.

Keywords: informatization, capitalization, information, information and communication technology, capital, telecommunications services revenues.

Вахович И.М., Пыриг С.А., Нужная О.А.

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР КАПИТАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено состояние информатизации в Украине. Влияние на социально-экономическое развитие и капитализации экономики регионов Украины.

Ключевые слова: информатизация, капитализация, информация, информационно-коммуникационные технологии, капитал, телекоммуникационные услуги, доходы.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Фундаментом нових якісних змін у світі є процес «інформатизації», що не залишив жодну із сфер соціальної активності: від повсякденного життя до міжнародних відносин, від сфер дозвілля до виробничих відносин. Інтенсивна інформатизація більшості сфер людського життя та діяльності є сьогодні одним з визначальних глобальних чинників не тільки для подальшого соціально-економічного та інтелектуально-духовного розвитку людства, але й капіталізації економіки регіонів України.

Капіталізація регіону це процес зростання вартості матеріальних і нематеріальних ресурсів регіону, що знаходяться на його території і що беруть участь у відтворювальних процесах в усіх сферах економіки враховуючи ефективність їх використання.

Сьогодні цінність бізнесу визначається його інтелектуальними та інформаційними ресурсами, і саме значна частина активів компаній має нематеріальний характер. Експертні дослідження у країнах Європи засвідчили, що підприємства, які лише частково використовують інтелектуальний капітал, отримують у середньому 14% можливого прибутку, підприємства, що застосовують його активніше – 39%, а фірми, які інтелектуальний капітал вважають базою для розвитку – 61%. Тому, дослідження інформатизації як чинника капіталізації економіки регіонів сьогодні є актуальним.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблема капіталізації та її вплив на стійкість і надійність усіх сфер економіки

досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Варто виділити праці І. Булеєва, Н. Брюховецької, В. Гейця, А. Гриценка, М. Козоріз, І. Бриля та ін. Питання інформатизації соціально-економічного розвитку було розглянуто такими науковцями: Л.С.Винариком, А.Н. Щедріним, М. В. Макаровою, Н.Ф. Васильєвою, О.Ю. Чубуковою та ін. Оскільки інформатизація є одним з вирішальних факторів соціально-економічного розвитку, то особливості використання інформаційних технологій в економічній сфері повинно бути в центрі уваги сучасних науковців, а високий рівень актуальності теми зумовлює необхідність її подальшого дослідження.

Цілі статті. Зважаючи на вище сказане, метою даної статті є аналіз розвитку інформатизації як важливого чинника соціально-економічного розвитку та капіталізації економіки регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасній економічній науці капітал розглядається як абстрактна продуктивна сила, як джерело відсотка. Це означає визнання того факту, що який завгодно елемент багатства, що приносить його власникові регулярний дохід впродовж тривалого часу, можна розглядати як капітал. Капітал – це будь-які блага, ресурси, або накопичені результати праці, які використовуються в господарській діяльності з метою створення додаткової вартості, тобто отримання доходу. Застосовуючи інтегральне визначення щодо регіонального капіталу, можна сказати, що капітал регіону – це вартість активів регіону, які залучені у виробництво і функціонують як джерело створення доданої вартості та здатні приносити дохід.

Таким чином, за своєю суттю капітал є вартістю, яка приносить додаткову вартість. Капіталом може стати будь-який актив, що підлягає оцінці, здатний входити в ринковий обіг і використовуватися для примноження вартості. Перетворення регіональних активів у капітал відбувається тоді, коли ці активи мають цінність для людини, є чимось власністю та включаються в ринковий обіг як елемент виробництва товарів.

Поняття «капіталізація» не нове, проте однозначного визначення даної категорії на сьогодні в Україні не склалося. Немає чіткого розмежування понять відносно капіталізації в різних сферах економіки. Це пов'язане з тим, що дослідження капіталізації здійснюються в рамках різних наукових напрямів та з різних позицій.

Все більшої значущості в контексті капіталізації набувають неречові чинники виробництва (нематеріальні активи). Нематеріальні активи можна розглядати, як економічну категорію, яка враховує знання, досвід, потенційні можливості, зацікавленість і гнучкість працівників та керівництва; системи і бази даних; рівень технічного та технологічного оснащення; лояльність клієнтів; наявність патентів та брендів й інші активи, які не відображені у бухгалтерському обліку, однак є ключовими факторами ефективного економічного розвитку підприємств та регіонів [1].

Нематеріальні активи підприємств України недооцінені і не використовуються належним чином у господарській діяльності, що необхідно виправляти, так як роль нематеріальних активів, до числа яких відносяться інформація, інформатизація та нові інформаційні технології, у визначенні реального рівня капіталізації підприємств відіграє дуже важливу роль у плані їх інноваційного розвитку.

У 70-х роках голова американської програми з формування політики в сфері інформатизації, професор Гарвардського університету А. Остінгер (Кембрідж, шт. Массачусетс) розпочав роботу з розробки програми формування політики в області інформаційних ресурсів. Він писав, що «настає час, коли інформація стає таким же основним ресурсом, як матеріали і енергія, тому по відношенню до цього ресурсу повинні бути сформульовані ті ж критичні питання: хто ним володіє, хто в ньому зацікавлений, наскільки він доступний і чи можливе його комерційне використання» [2].

Згідно із Законом України «Про національну програму інформатизації», «інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних,

соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» [3].

Інформатизація – це не стільки кількість комп'ютерної техніки і нових інформаційних технологій (ІТ), скільки ступінь їх проникнення до соціальної та економічної сфери діяльності суспільства. Згідно обстеження щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у 2015 році у своїй роботі користувалися комп'ютерами 95,2% підприємств України, що більше на 1,8% за 2014 рік – 93,4% та мали доступ до мережі Інтернет – 93,3%, що більше на 2,3% , як у 2014 році – 91%, (рис. 1).

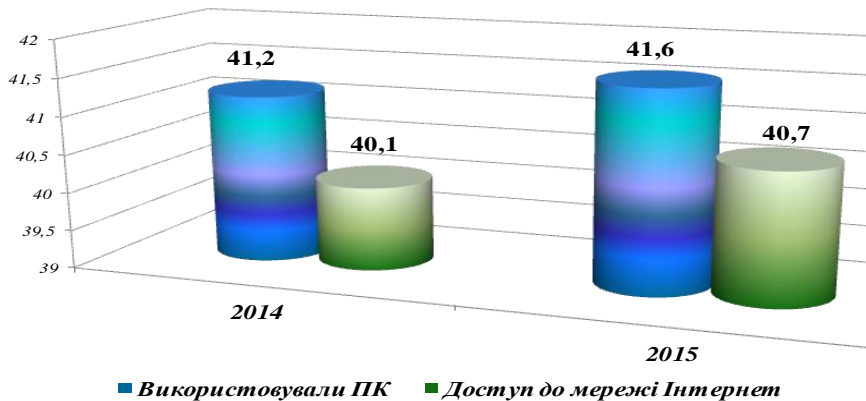

Рис. 1. Динаміка кількості підприємств, які використовували інформаційно-комунікаційні технології, тис. од.

Найвищий рівень комп'ютеризації показали підприємства, що здійснювали діяльність з надання інформаційних та телекомунікаційних послуг – 96,6%, постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря (96,5%), професійна, наукова та технічна діяльності (96,3%). Найменший рівень спостерігався у сфері діяльності з тимчасового розміщення і організації харчування (87,6%). Слід зазначити, що на підприємствах таких видів економічної діяльності, як інформація та телекомунікації, переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів; фінансова та страхова діяльність, забезпеченість працівників персональними комп'ютерами перевищувала 100%. Найбільша частка таких підприємств у розрізі регіонів в Україні припадає на м. Київ, Дніпропетровську, Харківську, Львівську та Одеську області. Із загальної кількості підприємств, що використовували мережу Інтернет у 2015 році – 67,5% застосовували широкопasmовий доступ, у 2014 році – 65,9%.

За даними Держстату України за 2015 рік обсяг оптового товарообороту підприємств за видом економічної діяльності «Оптова торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням» склав 33,09 млрд грн (2,7% від загального оптового товарообороту), що на 112,7% більше ніж за 2014 рік. При цьому обсяг роздрібногo товарообороту підприємств за видом економічної діяльності «Роздрібна торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням в спеціалізованих магазинах» склав 0,85 млрд грн (0,2% від загального роздрібногo товарообороту), що на 46,6% більше ніж за 2014 рік [4].

Доходи від реалізації телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг у 2015 році склали 55,9 млрд грн, що більше ніж у 2014 році на 6,6% (рис. 2). Динаміка доходів пошти та зв'язку за останні 15 років показує тенденцію до зростання, що є

позитивним показником капіталізації, як підприємств, так і економіки регіонів України в цілому.

На рис. 3 представлена динаміка доходів підприємств від реалізації послуг пошти та зв'язку за регіонами у 2015 році. Лідерами в наданні послуг у розрізі регіонів України є м. Київ – 17062,7 млн грн, Одеська, Донецька, Харківська, Дніпропетровська, Львівська та Київська області.

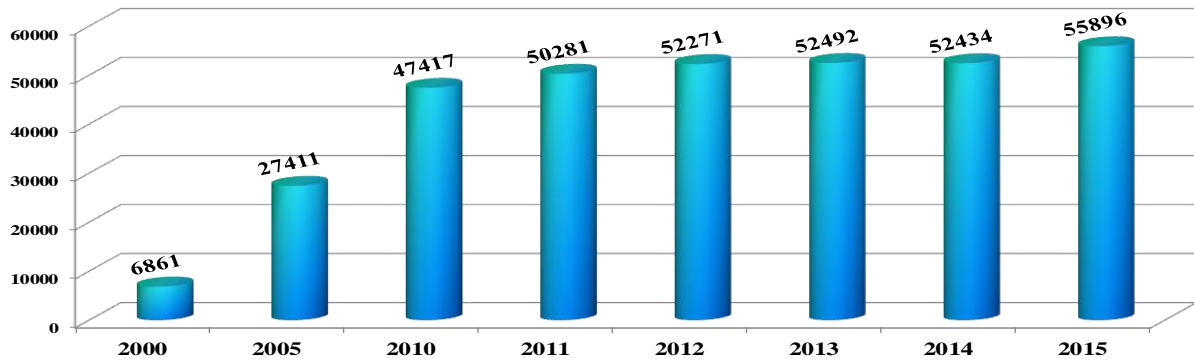

Рис. 2. Динаміка доходів підприємств від надання послуг пошти та зв'язку, млн.грн.

Основними сегментами на ринку телекомунікаційних послуг залишаються мобільний зв'язок, телефонний фіксований зв'язок та послуги Інтернет, спільна частка яких у загальних доходах від надання телекомунікаційних послуг за підсумками 2015 року складає 87% (рис. 4).

Серед них 60% зайняв мобільний зв'язок з показником 33,2 млрд грн.

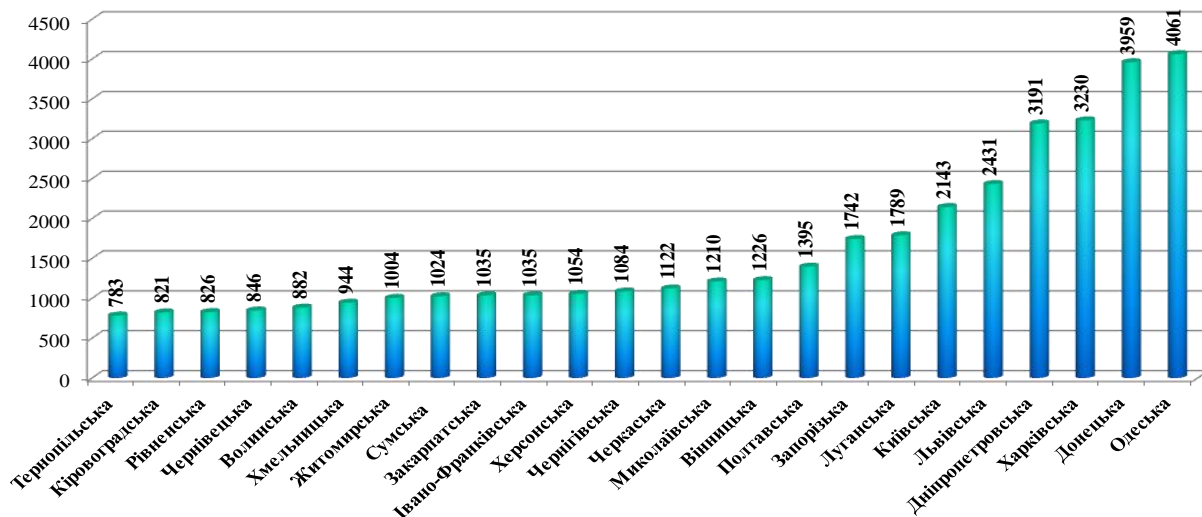

Рис. 3. Доходи підприємств від реалізації послуг пошти та зв'язку за регіонами у 2015 році, млн.грн.

Протягом останніх трьох років телеком-ринок України в середньому зростає на 4,5%. За підрахунками Національної комісії з питань регулювання зв'язку (НКРЗ), п'ять найбільших телеком-компаній забезпечили 76,4% доходів всієї галузі. На першому місці Київстар (34,1 млрд грн), далі йдуть Vodafone Україна (22,8 млрд грн), Укртелеком (14,1 млрд грн), lifecell (10,4 млрд грн) і Воля (2,6 млрд грн) [5].

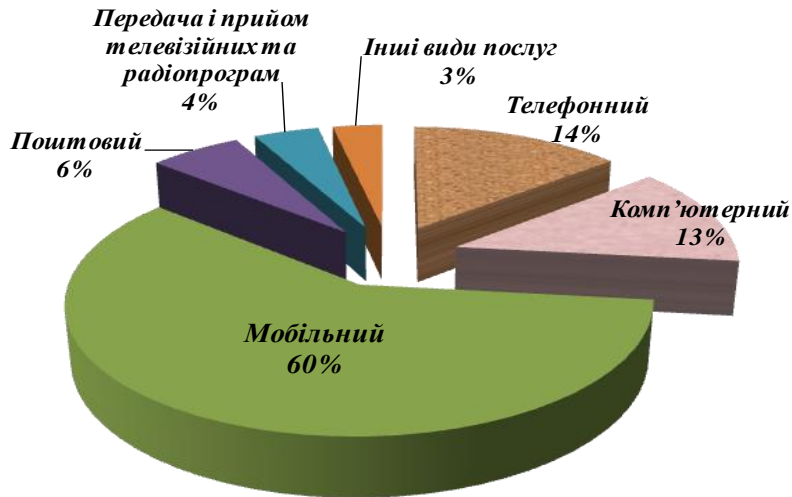

Рис. 4. Розподіл доходів підприємств від реалізації послуг пошти та зв'язку у 2015 році

За 2015 рік обсяг продажу товарів через мережу Інтернет підприємствами роздрібної торгівлі склав 2,59 млрд. грн. або 0,5% від усього роздрібного товарообороту, що на 6,6% більше за 2014 рік.

Найбільша частка продажу товарів через мережу Інтернет у розрізі регіонів в Україні припадає на м. Київ і становить 1,62 млрд грн, або 62,5% від загального продажу товарів через мережу Інтернет.

Однією з умов конкурентоспроможності в світовій економіці є швидкий розвиток сфери ІТ. У ВВП найбільш розвинених країн частка ІТ давно становить не менше 8%. Сектор ІТ сьогодні є одним з лідерів капіталізації світової економіки. Темпи розвитку ІТ в кілька разів перевищують середні показники зростання української економіки. З кожним роком частка сфери ІТ зростає, але її темпи зростання досить не значні (рис. 5).

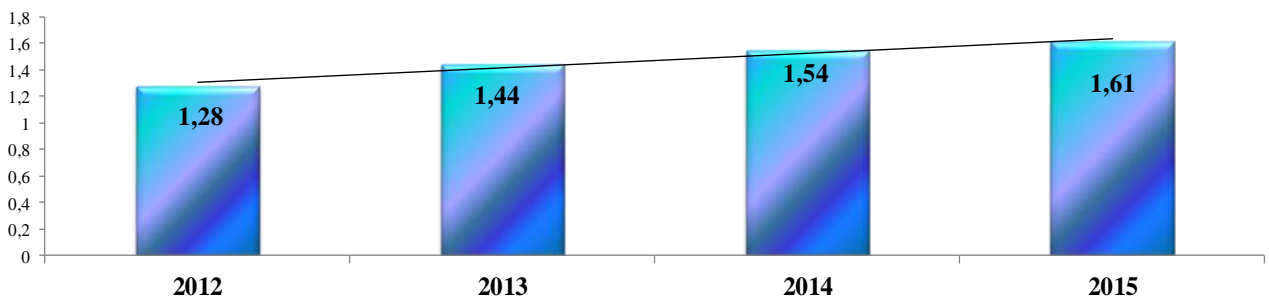

Рис. 5. Динаміка частки ІТ сфери у ВВП, %

Важливим фактором, що стимулює розвиток ІТ в регіонах, є державна політика інформатизації України, а саме виконання Національної програми інформатизації та ефективний механізм її реалізації в регіонах.

На даний момент ІТ-сфера є найрозвинутішим та найбільшим за обсягом сегментом інноваційної економіки України, що стабільно демонструє позитивну динаміку та перспективи зростання. За оцінками Світового Банку, міжнародних консалтингових компаній та вітчизняної ІТ-спільноти, протягом останніх 4-5 років щорічне зростання галузі в середньому складає не менше 25%, причому однострійно прогнозується збереження таких показників як мінімум у короткостроковій перспективі. Найвища динаміка зростання спостерігається передусім у двох секторах – продаж ІТ-продукції на внутрішньому ринку й ІТ-аутсорсинг (розробка та продаж

програмного забезпечення і надання ІТ-послуг). При цьому експорт продукції ІТ-аутсорсингового сектору, обсяг якого складає більше половини всього ринку галузі, лише протягом 2011-2013 років зріс з 1 до 3-3,2 млрд дол. На даний момент це один із ключових напрямів національного експорту (5 місце за обсягом) з потенціалом виходу на провідну позицію в Україні до 2025 року. Більше того, ІТ-сфера є нині однією з найбільш інвестиційно привабливих галузей української економіки. На думку міжнародних експертів, за сприятливого розвитку подій її потенціал дозволить Україні до 2017 року вийти на шосте місце у світі за обсягами ІТ-експорту. Деякі фахівці навіть називають ІТ-сферу майбутнім локомотивом української економіки [6].

Висновки. На державному рівні важлива інформація є стратегічним ресурсом, а інформатизація (розробка та впровадження засобів обчислювальної техніки, комп'ютерів, програмного забезпечення і технологій) – прибутковою сферою діяльності, обсяги фінансових потоків якої у світі досягають обсягів нафтового бізнесу. І, як показує досвід інших країн, інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукомістких виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства.

Основними факторами, що стримують розвиток регіональної інформатизації є низький рівень проникнення комп'ютерів; все ще наявні регіональні диспропорції у розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури; недостатнє фінансове забезпечення; недостатнє кадрове забезпечення та рівень кваліфікації; недостатній рівень наукової підтримки; недостатнє розуміння керівниками місцевих органів влади значення інформатизації; недостатній рівень державної підтримки регіональної інформатизації. Тому, для підвищення рівня інформатизації необхідно більш ефективно координувати діяльність органів державної та місцевих органів влади, забезпечити належне фінансування Національної програми інформатизації, сприяти залученню інвестицій до сфери інформатизації, і більш активно пропагувати значення інформатизації, як важливого чинника стійкого, стабільного розвитку економіки. Від успішного розвитку регіонів прямо залежить економічне зростання країни, а значить – і рівень добробуту всіх її громадян.

Список використаних джерел:

1. Іванченко Н.О. Механізм управління нематеріальними активами на підприємствах легкої промисловості: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Н.О. Іванченко ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – К., 2007.– 20 с.
2. Громов Г.Р. Информационные ресурсы. Очерки информационной технологии / Г.Р. Громов. – М.: ИнфоАрт, 1992–1993. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wdigest.ru/cd-rom/ocherki/information_resources.htm
3. Закон України «Про національну програму інформатизації» // ВВР. – 1998. – № 27-28. – Ст. 181.
4. Державний комітет статистики України. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації / Сфера інформатизації. [Електр. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://nkrzi.gov.ua/>
6. Exploring Ukraine – IT-Outsourcing Report 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bughuntress.com/files1/Exploring-Ukraine-IT-Outsourcing-Industry-2012.pdf>